

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vznik a zánik mandátu podle nového volebního zákona

Volby do zastupitelstev obcí jsou velice důležitou událostí. Letošní rok je v naší zemi rokem supervolebním - máme za sebou volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, budeme volit třetinu Senátu PČR, a co je z pohledu života našich měst a obcí nejdůležitější, v pátek 1.listopadu a sobotu 2.listopadu 2002 proběhnou volby komunální.

Volby do zastupitelstev obcí jsou velice důležitou událostí. Letošní rok je v naší zemi rokem supervolebním - máme za sebou volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, budeme volit třetinu Senátu PČR, a co je z pohledu života našich měst a obcí nejdůležitější, v pátek 1.listopadu a sobotu 2.listopadu 2002 proběhnou volby komunální.[1] Z právního hlediska je nejpodstatnější, že tyto volby budou realizovány v rámci nové právní úpravy - a to zákona č.491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. V následujícím výkladu se zaměříme na problematiku **vzniku a zániku mandátu člena zastupitelstva obce** (města, statutárního města, městské části, městského obvodu).

V předmětném zákonu je této otázce věnována především hlava VI - resp. ustanovení §§55 a následujících. Za okamžik vzniku mandátu se pokládá zvolení, to jest moment, kdy je ukončeno hlasování ve volební místnosti. Zvolení zastupitelé a zastupitelky obce obdrží od registračního úřadu tzv.**osvědčení o zvolení**, toto osvědčení musí být vydáno nejpozději do prvního zasedání zastupitelstva obce.

Problematika zániku mandátu je složitější. K zániku může dojít ze dvou příčin, buď **přímo** ze zákona (ex lege) nebo až tuto skutečnost vysloví zastupitelstvo obce (města, statutárního města , městské části, městského obvodu). Zastupitelstvo ovšem musí toto učinit jen na základě zákona.

Kdy tedy dochází k zániku mandátu člena zastupitelstva obce přímo ex lege?

1) Pokud člen zastupitelstva odmítne složit zákonem stanovený slib

2) Pokud člen zastupitelstva složí zmíněný slib s výhradou

3) Pokud člen zastupitelstva písemně rezignuje na svůj mandát a to rezignační prohlášení doručí starostovi své obce. Mandát, zde zaniká **dnem doručení** starostovi [2]. V případě, že se mandátu zastupitele obce vzdává sám starosta[3], který z logiky věci nemá komu jinému doručit svoji rezignaci, pak se postupuje ze zákona následovně: Starosta podá rezignaci na přímo zasedání zastupitelstva obce, a z pohledu práva je lhostejné, zda se jednání o zasedání zastupitelstva řádné či mimořádné. Za okamžik zániku mandátu se v tomto případě pokládá den, kdy se toto zasedání zastupitelstva obce uskutečnilo. Za upozornění rovněž stojí možnost, že se starosta (primátor) může vzdát pouze funkce starosty (primátora) a mandát *řadového* zastupitele obce si ponechá[4], v takovémto případě se o zánik mandátu zastupitele města samozřejmě nejedná . Za důrazné upozornění stojí, že rezignaci na mandát zastupitele obce **nelze** podle ustanovení § 55 zákona č.491/2001 vzít zpět. Takže zde obzvláště zřetelně pro zastupitele a zastupitelky platí : Dvakrát měř a jednou řež...[5]

- 4) Dnem úmrtí člena zastupitelstva obce (města, městské části, městského obvodu)
- 5) dnem voleb do zastupitelstva obce (města, městské části, městského obvodu)
- 6) dnem sloučení obcí nebo připojení obce k jiné obci podle ustanovení § 19 odst.3 zákona č.[128/2000](#) Sb., o obcích (obecní zřízení)

V jakých případech může zastupitelstvo obce (města, městské části, městského obvodu) vyslovit zániku mandátu člena zastupitelstva ?

- 1) Člen zastupitelstva přestal být volitelným podle zákona č.[491/2001](#) Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. To znamená, že byl například zbaven způsobilosti k právním úkonům[\[6\]](#) nebo přestal být ve své obci přihlášen k trvalému pobytu.
- 2) Člen zastupitelstva obce (města, městské části, městského obvodu) byl odsouzen k **nepodmíněnému trestu** odnětí svobody. Zastupitelstvo obce tak může učinit pouze na základě **pravomocného** rozhodnutí soudu. I zde platí silná zásada trestního práva - presumpce neviny, tudíž nemožno v žádném případě zbavit zastupitele obce jeho mandátu před okamžikem nabytí právní moci předmětného rozhodnutí soudu.
- 3) Pokud u člena zastupitelstva obce vznikla **neslučitelnost funkcí** podle ustanovení §5 odst.2 zákona č.491/2001 o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů. Funkce člena zastupitelstva obce či města je neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem této obce zařazeným do obecního nebo městského úřadu této obce nebo města. Komplikovanější je (*a hlavně byla podle dřívější právní úpravy - tj. ustanovení §7 zákona č.[152/1994](#) Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů*) tato neslučitelnost **u členů zastupitelstev městských částí a městských obvodů**. Podle dnešní právní úpravy podmínky neslučitelnosti funkcí je funkce zastupitele městské části nebo městského obvodu neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do úřadu[\[7\]](#) **tohoto** městského obvodu nebo městské části. **Výraznou změnou** podle nového volebního zákona je skutečnost, že zastupitel městské části nebo městského obvodu **může být** zaměstnancem úřadu městské části (měst. obvodu) v jiné městské části (měst. obvodu) v rámci téhož územně členěného statutárního města. Toto podle dřívější právní úpravy - tj. ustanovení §7 zákona č.[152/1994](#) Sb., - nebylo možné! Mám za to, že tato legislativní změna je krokem správným směrem. Zákonodárce, zde správně vyslyšel oprávněné stížnosti *lidí z praxe*, že je tomto bodě bylo zbytečně silně omezováno uplatnění zastupitelů městských částí (měst.obvodů) na trhu práce.

Funkce člena zastupitelstva městské části nebo městského obvodu je dále neslučitelná s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným **do magistrátu příslušného statutárního města** nebo hlavního města Prahy, ale to pouze za podmínky, že předmětný zaměstnanec vykonává **přímo** státní správu vztahující se k územní působnosti daného územně členěného statutárního města, nebo že jde o zaměstnance **jmenovaného** starostou, primátorem, v hlavním městě Praze primátorem hlavního města Prahy nebo starostou městské části.[\[8\]](#) nebo radou obce, města, hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části.

Dále pak je funkce člena zastupitelstva obce, města, územně členěného statutárního města nebo hlavního města Prahy nebo člena zastupitelstva městské části nebo městského obvodu **neslučitelná** s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do pověřeného obecního úřadu[\[9\]](#), nebo okresního úřadu, krajského úřadu nebo finančního úřadu, ale opět zde platí zákonná podmínka, že předmětný zaměstnanec vykonává **přímo** státní správu vztahující se k územní působnosti daného města, obce, územně členěného statutárního města, nebo že jde o zaměstnance **jmenovaného** starostou, primátorem, v hlavním městě Praze primátorem hlavního města Prahy nebo starostou městské části,

hejtmanem nebo radou kraje, obce, města, hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části.

Je dobré upozornit ještě na jednu důležitou skutečnost týkající se pouze zastupitelů územně členěných statutárních měst a hlavního města Prahy - v tomto bodě je tedy řeč jen o postavení tzv. **celoměstských** zastupitelů nikoliv jejich kolegů z městských částí či městských obvodů - zmíněné zastupitelské funkce jsou **neslučitelné** s funkcí vykonávanou zaměstnancem zařazeným do úřadu městského obvodu nebo městské části **tohoto města**.^[10] Zmíněný člen celoměstského zastupitelstva tedy nemůže vykonávat citované funkce v rámci **veškerých**(!) úřadů městských částí svého statutárního města. I zde platí neopomenutelná zákonná podmínka přímého výkonu státní správy tímto zaměstnancem. Z předešlého výkladu je patrné, že zákonodárce použil v tomto směru na celoměstské zastupitele **přísnější** kritéria než na zastupitele městských částí a městských obvodů, což vzhledem k systematice celé právní úpravy a i každodennímu běhu české komunální politiky^[11] neshledáváme příliš problematickým.

Ve věci neslučitelnosti funkcí nový volební zákon stanoví ^[12]lhůtu **tři dnů** po ustanovujícím zasedání zastupitelstva obce k tomu, aby nový zastupitel učinil právní úkon k ukončení pracovně-právního poměru, kvůli kterému předmětná neslučitelnost vznikla. Dodejme, že v minulém volebním zákonu byla tato lhůta **48 hodin** - tj. zákonodárce prodloužil zmíněnou lhůtu ze dvou na tři dny. A nejen to, nová právní úprava i konkretizuje postup, kterým se prokazuje, že důvod pro neslučitelnost funkcí již pominul.

Jak se postupuje pokud zastupitelstvo obce na svém nejbližším zasedání nevysloví zánik mandátu? Postup je následující: **Přednosta** místně příslušného **okresního úřadu** požádá o svolání mimořádného zasedání zastupitelstva obce, které se musí ex lege uskutečnit ve lhůtě **21 dnů od doručení** této přednostovy žádosti. Pro větší přehlednost textu dodáváme, že toto ustanovení platí pro všechny výše zmíněné důvody zániku mandátu, tedy nejen pro důvod z titulu neslučitelnosti funkcí.

A co se děje v extrémním případě, že tento krok zastupitelstvo obce neučiní ani na tomto mimořádném zasedání, ač je k tomu legálně povinno? Dle platné právní úpravy je potom k tomuto kroku povinen přistoupit přímo přednosta okresního úřadu. Doplňme, že u Zastupitelstva hlavního města Prahy a u zastupitelstev měst Brna, Ostravy a Plzně plní tuto úlohu namísto přednosty okresního úřadu **ministr vnitra České republiky**.

Člen zastupitelstva obce, jemuž byl vysloven zánik mandátu, má možnost se proti tomuto usnesení zastupitelstva obce respektive rozhodnutí přednosty okresního úřadu nebo ministra vnitra ČR, domáhat ochrany u místně **příslušného krajského soudu**. Musí tak ovšem učinit de facto neodkladně jelikož lhůta je zde **2 pracovní dny**^[13] **od doručení** předmětného usnesení nebo rozhodnutí.^[14] Dodržení zákonné lhůty je důležité mj. v tom, že včas uskutečněné podání **má odkladný účinek**! Za zmínku rovněž stojí, že aktivně legitimován v tomto případě je nejen „postižený“ zastupitel, ale **i volební strana** na jejíž kandidátní listině tento zastupitel kandidoval - respektive její volební zmocněnec.

Pro právní život zastupitelstva obce a následně pro celou samotnou obec je veledůležité přirozeně nejen to, kdo je řádným členem zastupitelstva obce. Ale i skutečnost, že pokud je někomu vysloven zánik mandátu, tak od kdy de iure zmíněná fyzická osoba přestává mít statut zastupitele obce se všemi právy a povinnostmi z toho vyplývajícími. Mandát člena zastupitelstva zaniká **dnem, kdy marně uplynula lhůta** pro podání návrhu příslušnému soudu nebo **dnem právní moci rozhodnutí soudu**, kterým **nebylo** zrušeno usnesení zastupitelstva obce respektive rozhodnutí přednosty okresního úřadu nebo ministra vnitra ČR v této věci.

V případě, že se uprázdní křeslo zastupitele obce (města, statutárního města, městské části, městského obvodu) nastupuje na jeho místo **náhradník** z kandidátní listiny stejné volební strany. Kdy se tak stane? Náhradník nastupuje ihned následující den po dni, kdy došlo k zániku mandátu zastupitele obce. Tento nový člen zastupitelstva obce (města, statutárního města, městské části, městského obvodu) má zákonný nárok na to, aby mu rada (!) obce[15] (města, statutárního města, městské části, městského obvodu) do **15 dnů** poté, co se mandát uprázdnil vydala **osvědčení**, že se stal řádným členem zastupitelstva obce. V obcích, kde není zřízena rada obce[16], se chopí tohoto zákonného úkolu zastupitelstvo obce. V osvědčení musí být mj. jasně vyznačeno přesné datum, kdy se zastupitelem obce stal.

Jak se postupuje v případě, že na kandidátní listině už nefiguruje žádná další fyzická osoba, která by zaujala volné místo v zastupitelstvu obce? V takovémto případě zůstane mandát uprázdněn až do konce daného funkčního období. Zde je právní úprava totožná s dřívější úpravou dle zákona č.152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev v obcích, takže by tu neměla vznikat žádná nová pochybení.

Tak jako zastupitel obce může rezignovat na svůj mandát, tak se i fyzická osoba v pozici náhradníka může vzdát svého postu. Pro úplnost dodejme že postavení náhradníka ex lege může zaniknout ze čtyř důvodů:

- 1) ztrátou volitelnosti - viz. ustanovení § 5 zákona č.491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů
- 2) úmrtím náhradníka
- 3) dnem voleb, respektive nových voleb do zastupitelstva obce
- 4) dnem, kdy starosta nebo primátor obdrží písemnou rezignaci na postavení náhradníka. Pozor, zpětvzetí rezignace není možné!

Americký filozof Francise Fukuyama řekl: „ Těžko si lze představit svět radikálně lepší, než je ten náš...Nemůžeme si představit svět, který je podstatně odlišný od toho dnešního a zároveň je lepší!“ [17] S trochou laskavé nadsázky lze říci, že pro právní úpravu vzniku a zániku mandátu obecního zastupitele platí analogicky totéž.

Mgr. Petr Kolman

autor je asistentem na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity Brno

[1] v pátek 1.11.2002 se bude volit od 14 - ti hodin do 22 hodin a v sobotu 2.11.2002 pak od 8 hod. do 14 hodin. Pro zajímavost můžeme uvést, že volební hlasování může být ukončeno i dříve, a to rozhodnutím předsedy **okrskové** volební komise, pokud již odvolili všichni voliči zapsaní do výpisu ze seznamu v předmětném volebním okrsku. Tato alternativa však přichází v úvahu pouze tehdy nekonají-li se volby do zastupitelstva obce současně s jinými volbami (tj. volbami do Senátu PČR, Poslanecké sněmovny PČR nebo zastupitelstev krajů)

[2] popřípadě ve statutárních městech primátorovi či v hlavním městě Praze primátorovi hlavního města Prahy. Zastupitelé městských částí tento dokument doručují starostovi své městské části nikoliv primátorovi celého statutárního města.

[3] nebo primátor nebo primátor hlavního města Prahy

[4] k této skutečnosti například došlo v případě dnes již bývalého primátora hlavního města Prahy Jana Kasla, který si i po odstoupení z křesla pražského primátora ponechal mandát zastupitele hlavního města Prahy.

[5] důvod proč zákonodárce zamezil zpětvzetí rezignace je jasný - udržení právní jistoty, tj. aby bylo zabráněno různým taktickým „kejklům“ s (ne)vzdáváním se mandátu, což by mohlo vést k zpochybňování platnosti různých hlasování. A to často hlasování s rozsáhlými ekonomickými dopady na život obce.

[6] viz. ustanovení § 10 a 855 občanského zákoníku

[7] úřady městských částí bývají v praxi nazývány jako tzv. malé radnice, a bývají zaměstnavateli řady občanů, kteří mají zájem pracovat ve veřejné správě svého města, např. v městě Brně je takovýchto malých radnic 29, což z nich činí významné zaměstnavatelské subjekty.

[8] např. je neslučitelná funkce tajemníka úřadu městské části a funkce zastupitele městské části

[9] dle ustanovení § 64 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

[10] takže např. člen zastupitelstva hlavního města Prahy může být zaměstnán jako úředník vykonávající přímo státní správu kupříkladu na Úřadě městské části v Brně - Kohoutovicích atd.

[11] a především ve vztahu k vyšším hospodářským hodnotám o kterých zastupitelé statutárních měst a hlavního města Prahy rozhodují. Stranou ponechme skutečnost, že zmínění zastupitelé mnohdy zasedají ve statutárních orgánech městských společností z čehož jim plynou nezanedbatelné finanční odměny a jiné funkční požitky.

[12] viz. ustanovení § 55 odst.6 zákona č.491/2001 Sb.

[13] připomeňme, že problematice počítání času se věnuje ustanovení §122 občanského zákoníku

[14] důvod pro takto přísnou lhůtu je nasnadě, je jím právní jistota. Pro právní život obce či města je to velice důležitá skutečnost, kdo je či není řádným členem zastupitelstva obce.

[15] pozor, zákon jasně stanoví, že je zde legálně aprobována rada obce a nikoliv starosta obce, jak se někteří mylně domnívají, tato chyba je o to více zarážející, že i minulý volební zákon - z.č.152/1994 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí - hovořil o radě obce a nikoliv o starostovi obce

[16] dle zákona o obcích (obecní zřízení) se rada obce nevolí v obcích, kde zastupitelstvo obce má méně než 15 členů

Další články:

- [Nepřevzaté povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních – hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)